

715.

U s t a w a

z dnia 18 listopada 1921 r.

o dobrach rodzinnych w b. dzielnicy pruskiej.**I. Zniesienie dóbr rodzinnych.****Art. 1.**

1. Istniejące dobra rodzinne można znieść na mocy przepisów, w niniejszej ustawie podanych.

2. Jeżeli zniesienie dóbr rodzinnych nie nastąpi w przeciągu jednego roku od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy na podstawie podanych w niej postanowień, Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych może zarządzić ich przymusowe zniesienie.

Osobna ustawa określi przepisy o postępowaniu przy przymusowym zniesieniu dóbr rodzinnych.

3. Do dóbr rodzinnych w myśl ustawy niniejszej należą fideikomisy i lenna.

II. Zniesienie na zasadzie uchwały rodzinnej.**Art. 2.**

1. Dobra rodzinne można znieść na podstawie uchwały rodzinnej.

2. Uchwała rodzinna winna być przedłożona władzy nadzorczej do zatwierdzenia.

Art. 3.

1. Do udziału w powzięciu uchwały rodzinnej należy przybrać oprócz dzierżyciela (posiadacza, użytkowcy) także członków rodziny, którzy są powołani do odziedziczenia dóbr rodzinnych (ekspektantów).

2. Ekspektantów, którzy nie przebywają w granicach Państwa Polskiego, należy przybrać tylko wówczas, jeżeli ustanowili pełnomocnika, zamieszkałego w Państwie Polskiem, i usranowienie takiego pełnomocnika udowodnili przez złożenie u władzy nadzorczej publicznych lub publicznie uwierzytelnionych dokumentów.

3. Imieniem osób, które nie mają zdolności do działań prawnych lub w tej zdolności są ograniczone, działa ich ustawowy zastępca. Potrzebne zezwolenie sądu opiekuńczego udziela zamiast sądu władza nadzorcza.

Władza nadzorcza może zamianować kuratora dla nieobecnych, nieznanych i niewiadomych (§ 1911, 1913 niem. kodeksu cywilnego) oraz tych, co do których uzna, iż zastąpienie ich przez ustawowych zastępców byłoby połączone z ich szkodą.

Art. 4.

1. Spisania uchwały rodzinnej może zażądać tylko dzierżyciel dóbr rodzinnych albo przedstawicielstwo rodzinne (kurator rodzinny, rada rodzinna, pełnomocnicy krewnych z linii męskiej, kuratorowie, egzekutorzy itp.).

2. Do powyższego żądania należy dołączyć projekt uchwały rodzinnej i spis ekspektantów, którzy mają być przybrani, oraz osób, których zgoda na uchwałę rodzinną jest potrzebna w myśl art. 6 punkt 4.

3. Władza nadzorcza ma zbadać projekt i stwierdzić, czy spis uprawionych w myśl ustępu 2 jest prawdziwy i zupełny.

Może ona zażądać od wnioskodawcy zapewnienia w miejsce przysięgi, że spis jest prawdziwy i zupełny.

Do zarządzenia dalszych badań w tym względzie nie jest obowiązana.

4. Władza nadzorcza powinna wpływać na to, aby projekt został rzeczowo ułożony oraz ażeby roszczenia uprawnionych do zaopatrzenia, pobierających płace i innych wierzycieli majątku były dostatecznie zabezpieczone.

5. Projekt uchwały rodzinnej winien być przedłożony właściwemu terytorjalnie okręgowemu urzędowi ziemskiemu celem zaopiniowania o zgodności projektu z zasadami reformy rolnej, wyrażonemi w uchwale sejmowej z dnia 10 lipca 1919 r. i w ustawie z 15 lipca 1920 r. o wykonaniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. № 70, poz. 462).

6. Jeżeli uchwała rodzinna postanawia podział nieruchomości majątku rodzinnego, konieczne jest zezwolenie właściwego urzędu ziemskiego stosownie do obowiązujących w tej mierze przepisów.

7. Jeśli projekt nie budzi żadnych wątpliwości, albo gdy wątpliwości usunięto, władza nadzorcza winna wyznaczyć termin do spisania uchwały rodzinnej.

Art. 5.

1. Na termin, wyznaczony do spisania uchwały, władza nadzorcza wezwie oprócz dzierżyciela osoby, wymienione w art. 4 punkcie 2, jakoteż przedstawicielstwo rodzinne, jeżeli ono istnieje; do wezwania należy dołączyć odpis projektu uchwały rodzinnej.

2. Na terminie należy przeprowadzić rozprawę nad projektem i ustalić wynik porozumienia w przedmiocie ułożenia projektu.

3. Co do projektu uchwały rodzinnej wolno oświadczyć się albo na terminie, albo w publicznym lub publicznie uwierzytelnionym dokumencie, który należy przedstawić władzy nadzorczej najdalej w przeddzień terminu.

Art. 6.

1. Na uchwałę rodzinną, którą znosi się fideikomis albo lenno, rozporządza przedmiotami, należącemi do dobra rodzinnego, ustanawia zobowiązania dla dobra rodzinnego, lub zmienia albo uchyla postanowienia, wydane na podstawie aktu fundacyjnego, musi w każdym razie zgodzić się dzierżyciel fideikomisu i najbliższy z kolei do następstwa uprawniony. Jeżeli dzierżyciel fideikomisu jest zarazem ustawowym zastępcą najbliższego z kolei uprawnionego do następstwa, to tego ostatniego zastępuje kurator.

Członków rodziny, wstrzymujących się od oświadczenia, uważa się za przyzwalających.

Tę okoliczność należy zaznaczyć w wezwaniu.

Prócz tego potrzebne jest do dojścia do skutku uchwały rodzinnej:

- a) aby także drugi najbliższy z kolei ekspektant i conajmniej połowa wszystkich ekspektantów zgodzili się na uchwałę rodzinną,
- b) lub też, jeżeli ekspektantów jest więcej niż dziesięciu, aby pięciu najbliższych z kolei zgodziło się na uchwałę rodzinną,
- c) lub też, aby zgodziła się większość dwóch trzecich członków rodziny, których należy wezwać, i nie wezwanych ekspektantów, którzy uczestniczyli w głosowaniu.

2. Najbliższymi z kolei są ci niczem pod względem swej zdolności do działań prawnych nieograniczeni ekspektanci, którzy są powołani do dziedziczenia tuż po dzierżycielu i jego potomkach. Nie należy wzywać ekspektantów, którzy są potomkami ekspektantów już wezwanych.

Art. 3 punkt 2 stosuje się odpowiednio.

3. Jeżeli majątek rodzinny ma według porządku następstwa przejść na linię żeńską dopiero po wymarciu linii męskiej, członkowie linii żeńskiej

są do uczestniczenia w uchwale rodzinnej tylko wtedy uprawnieni, jeżeli między nimi a dzierżycielem majątku rodzinnego niema trzech lepiej uprawnionych członków rodziny; to samo obowiązuje także wtedy, gdy uchwałę rodzinną powzięto na podstawie ustawowych albo fundacyjnych przepisów przy innym, aniżeli ustanowiony w punkcie 1 litera c) stosunku głosów, chyba że według aktu fundacyjnego wymagana jest zgoda całej linii żeńskiej, albo że fundacyjne przepisy, które dopuszczają uproszczenia uchwały rodzinnej przez ograniczenie liczby mających się wzywać ekspektantów, wymagają zgody członków linii żeńskiej.

4. Zgody osób, na które po ustaniu węzła fideikomisowego mają przejść dobra rodzinne według postanowień aktu fundacyjnego, potrzeba tylko wtedy, jeżeli to prawo przejścia ustanowiono na wypadek ustawowego zniesienia majątku rodzinnego, a przez uchwałę rodzinną doznałoby to prawo uszczerbku.

Zgoda musi być stwierdzona przez akt publiczny lub publicznie uwiarytelniony.

III. Zatwierdzenie uchwały rodzinnej.

Art. 7.

1. Władza nadzorcza ma odmówić zatwierdzenia uchwały rodzinnej:
  - a) jeżeli wykonanie uchwały krzywdziłoby w większej mierze pojedynczych członków rodziny, chyba że pokrzywdzeni sami wyrazili swą zgodę na uchwałę;
  - b) jeżeli uchwała sprzeciwia się zasadom reformy rolnej, wyrażonym w uchwale sejmowej z dnia 10 lipca 1919 r., w szczególności w ustawie z dnia 15 lipca 1920 roku o wykonaniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. № 70, poz. 462) zwłaszcza, jeżeli przez projektowany podział gruntu uchwała zmierza do usunięcia go z parcelacji i kolonizacji;
  - c) jeżeli uchwała narusza kulturalne lub gospodarcze interesy kraju, zwłaszcza w wypadkach, w których dobra rodzinne należy uważać za dobra leśne. Jako leśne uważa się dobra rodzinne, w których obszar lasów wynosi najmniej 1000 ta
2. Uchwałę należy ogłosić w „Monitorze Polskim” i doręczyć wszystkim osobom, które ją uchwałyły, nadto okręgowemu urzędowi ziemskiemu i wojewodzie.

3. Przeciwko uchwale przysługuje natychmiastowe zażalenie.

Należy je wnieść do władzy nadzorczej albo do Ministra Sprawiedliwości w prekluzyjnym terminie dwóch miesięcy, licząc od dnia, w którym nastąpiło publiczne ogłoszenie. O zażaleniu rozstrzyga Minister Sprawiedliwości.

Jeżeli odmówiono zatwierdzenia, przysługuje zażalenie dzierżycielowi majątku i najbliższemu z kolei uprawnionemu do następstwa.

Jeżeli udzielono zatwierdzenia, zażalenie przysługuje członkom rodziny, którzy sprzeciwili się uchwale rodzinnej, albo którzy wbrew przepisowi ustawy nie zostali przybrani, dalej nieuprawnionym do głosu członkom rodziny, jako też osobom, których zgoda na uchwałę rodzinną potrzebna jest w myśl art. 6, punkt 4.

Zażalenie przysługuje również w razie udzielenia zatwierdzenia w wypadku, podanym powyżej pod 1 b, okręgowemu urzędowi ziemskiemu, w którego okręgu znajduje się siedziba władzy nadzorczej, a w wypadku pod 1c — wojewodzie, do którego obwodu należy siedziba władzy nadzorczej.

4. Z prawomocnością zatwierdzenia uzyskuje uchwałę rodzinną skuteczność prawną, choćby nawet nie wypełniono warunków, przepisanych w niniejszej ustawie.

5. Z chwilą prawomocnego zatwierdzenia uchwały rodzinnej uważa się dobra rodzinne za rozwiązane; zachodzi to także i wtedy, gdy ten, na kogo ma w pierwszej linii przejść majątek w myśl uchwały rodzinnej, jest w rozporządzeniu majątkiem ograniczony w ten sam sposób, jak poprzedni dziedzic (§ 2112 i nast. kod. cyw.).

6. O ile złożona kaucja nie starczy, odpowiada za istniejące w dniu rozwiązania zobowiązania odnośnie do dobra rodzinnego w pierwszej linii osobiście dotychczasowy dzierżyciel, a po nim ten, któremu dobra rodzinne lub przeważna ich część na podstawie uchwały rodzinnej przypadły.

IV. Rozporządzenie majątkiem.

Art. 8.

1. Jeżeli ma się rozporządzić przedmiotami, należącymi do fideikomisu, lub zaciągnąć zobowiązania w imieniu fideikomisu, wystarczy zamiast uchwały rodzinnej pisemne pozwolenie przedstawicielstwa rodzinnego, a w braku takiego przedstawicielstwa—obu najbliższych ekspektantów.

Zachodzi to w szczególności wówczas, gdy postanowiono:

- a) zbyć lub obciążyć nieruchomość dla celów publicznych, w szczególności dla celów wewnętrznej kolonizacji;
- b) poczynić nadzwyczajne nakłady dla utrzymania majątku, lub wyśtarzać się o środki, które według świadectwa publicznego zakładu kredytowego mogą trwale podnieść wartość majątku, albo przyczynić się do należytego zagospodarowania;
- c) uiścić podatki i inne publiczne daniny, które należy uważać za obciążające majątek zakładowy, albo wypełnić z funduszków zakładowego majątku zobowiązania, oparte na przepisie ustawy;
- d) zawrzeć umowę najmu, dzierżawy lub najmu usług;
- e) rozporządzić kapitałami, (pieniędzmi, wierzytelnościami, papierami wartościowymi i t. p.), przeznaczonemi na zaspokojenie gospodarczych potrzeb dobra rodzinnego albo na cele publiczne;
- f) zwrócić dzierżycielowi dobra rodzinnego nakłady, poczynione przezeń dla celów, wymienionych pod b) i c). Dzierżyciel może żądać zwrotu nakładów z dóbr rodzinnych, o ile akt fundacyjny lub statut rodowy nie zawiera odmiennych postanowień.

2. Do skuteczności przyzwolenia potrzebne jest zatwierdzenie tegoż przez władzę nadzorczą.

3. Jeśli niema odpowiednich ekspektantów, albo gdy zawezwanie ich połączone jest ze znacznymi trudnościami, władza nadzorczą może zamianować przedstawicielstwo rodzinne. Do przedstawicielstwa stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu cywilnego o kuratelach.

V. Zarząd przymusowy.

Art. 9.

1. Jeśli postępowanie dzierżyciela lub niepomyślny jego stan majątkowy uzasadniają obawę, że dobra rodzinne doznają znacznego uszczerbku, władza nadzorczą może odebrać dzierżycielowi zarząd majątku i powierzyć go kuratorowi. Jeśli taka obawa zachodzi tylko co do niektórych części składkowych majątku, zarządzenie można ograniczyć do tych części. Do kurateli nad majątkiem stosują się przepisy kodeksu cywilnego o kuratelach.

2. Zanim władza nadzorczą pozbawi dzierżyciela zawiadywania majątkiem, powinna, jeśli to możliwe, wysłuchać dzierżyciela, przedstawicielstwo rodzinne, a w braku takiego obu najbliższych ekspektantów (art. 6, punkt 2).

VI. Zastrzeżenie mocy prawnej i innych postanowień.

Art. 10.

Postanowienia niniejszej ustawy nie wykluczają możliwości korzystania z uprawnień, jakie w myśl innych przepisów ustawowych, statutów rodowych lub aktów fundacyjnych przysługują dzierzycielowi, przedstawicielstwu rodzinnemu albo rodzinie, mającej prawo do dóbr rodzinnych, jakoteż władzom nadzorczym i innym osobom lub instytucjom w rozporządzaniu dobrami rodzinnymi i wydawaniu co do nich zarządzeń, o ile te uprawnienia nie stoją w sprzeczności z postanowieniami niniejszej ustawy.

VII. Władza nadzorcza.

Art. 11.

1. Władzą nadzorczą jest sąd apelacyjny, w którego obwodzie znajdują się dobra rodzinne lub główna ich część.

2. W razie sporu o właściwość rozstrzyga o właściwości Minister Sprawiedliwości.

3. Władzy nadzorczej przysługują w stosunkach do wszystkich dóbr rodzinnych prawa, określone w art. 16 ustawy wykonawczej do ordynacji hipotecznej z dnia 26 września 1899 r. (Zb. Pr. pruskich str. 307); art. 16. ust. 2 powołanej ustawy stosuje się odpowiednio.

VIII. Przepisy przejściowe.

Art. 12.

1. Uchwały rodzinne, postanawiające zniesienie dóbr rodzinnych w obrębie b. linii demarkacyjnej położonych, powzięte przez sąd apelacyjny w Poznaniu przed wejściem w życie niniejszej ustawy przy zastosowaniu rozporządzenia pruskiego z dnia 10 marca 1919 r. (Zb. Pr. pruskich) uważa się jako powzięte na podstawie przepisów niniejszej ustawy.

2. Oświadczenie ekspektantów lub osób, na które po ustaniu wzięcia fideikomisowego mają przejść dobra rodzinne według postanowień aktu fundacyjnego, dotyczące rozwiązania fideikomisu, a złożone przy zastosowaniu rozporządzenia pruskiego z dnia 10 marca 1919 r. zatrzymują swą ważność i skuteczność prawną, choćby uchwała rozwiązująca dotychczas nie została powzięta.

3. Jeżeli w akcie fundacyjnym lub testamencie określono czasokres, w którym dzierzyciel może wystąpić z żądaniem zniesienia dóbr rodzinnych lub je znieść, czasokres ten liczy się dopiero od chwili wejścia w życie niniejszej ustawy.

IX. Wykonanie ustawy.

Art. 13.

Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.

X. Zniesienie pruskiej ustawy.

Art. 14.

Znosi się rozporządzenie pruskie z dnia 10 marca 1919 r., obowiązujące dotąd poza b. linią demarkacyjną (Zb. Pr. pruskich str. 39).

XI. Moc obowiązująca.

Art. 15.

Ustawa niniejsza obowiązuje na obszarze b. dzielnicy pruskiej i wchodzi w życie po upływie miesiąca od dnia ogłoszenia.

Marszałek:

Trąpczyński

Prezydent Ministrów:

A. Ponikowski

Minister Sprawiedliwości:

Sobolewski

716.

Rozporządzenie Rady Ministrów

z dnia 17 listopada 1921 r.

w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. na województwa: nowogrodzkie, poleskie i wołyńskie, oraz powiaty: białowiecki, grodzieński i wołkowyski województwa białostockiego.

Na podstawie art. 6 ustawy z dnia 4 lutego 1921 r. o unormowaniu stanu prawno-politycznego na ziemiach, przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminarjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 roku (Dz. U. R. P. № 16 poz. 93) zarządza się co następuje:

§ 1. Moc obowiązującą dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. № 15, poz. 211) rozciąga się na województwa: nowogrodzkie, poleskie i wołyńskie, oraz na powiaty: białowiecki, grodzieński i wołkowyski województwa białostockiego.

§ 2. Z chwilą wejścia w życie niniejszego rozporządzenia traci moc obowiązującą rozporządzenie Komisarza generalnego ziem wschodnich z dnia 15 stycznia 1920 r., dotyczące ustalenia miar i utworzenia urzędów miar (Dz. Urz. Z. C. Z. W. № 4 poz. 56).

§ 3. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Przemysłu i Handlu.

§ 4. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezydent Ministrów:

A. Ponikowski

Kierownik Ministerstwa Przemysłu i Handlu:

Henryk Strasburger